

Budsjettpost for åpen publisering ved Universitetet i Bergen: Evalueringsrapport 2013

1. Innledning

I 2013 ble det avsatt et beløp på 1, 5 mill. kroner til støtte for åpen publisering (Open Access) ved Universitetet i Bergen (UiB). Beløpet ble fordelt forholdsmessig til fakultetene, og midlene ble først stilt til rådighet etter at fakultetene og Universitetsmuseet i dialog med Universitetsbiblioteket (UB) hadde lagd en plan for bruken av midlene.¹ I august 2013 ble det bestemt at budsjettposten skulle administreres av UB. Budsjettposten, med rutiner for administrasjon, retningslinjer for tildeling og elektronisk søknadsskjema, ble etablert, og de første søknadene kom inn i begynnelsen av oktober.

2. Bruk og fordeling

Det ble innvilget 41 søknader i perioden 01.10.-31.12, fordelt på fire av syv enheter (tabell 1). To søknader ble avslått, en grunnet manglende, reelt Open Access-tilbud hos utgiver og en grunnet publisering før igangsetting av budsjettposten. Ca. 40 % av søknadene var til publisering i rene Open Access-tidsskrifter, mens ca. 60 % var til publisering i hybridtidsskrifter. Hybridtidsskrifter er abonnementstidsskrifter som også tilbyr forfatterne å kjøpe fri sine artikler Open Access.

2013	Innvilget, ren OA	Innvilget, hybrid	Innvilget, totalt
	17	24	41
Det humanistiske fakultet:	0	4	4
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet:	4	7	11
Det medisinsk-odontologiske fakultet:	9	8	17
Det samfunnsvitenskapelige fakultet:	0	0	0
Det juridiske fakultet:	0	0	0
Det psykologiske fakultet:	4	5	9
Universitetsmuseet i Bergen:	0	0	0

Tabell 1: Oversikt over innvilgede søknader i 2013, fordelt på fakultet/enhet og rene eller hybride Open Access-tidsskrifter.

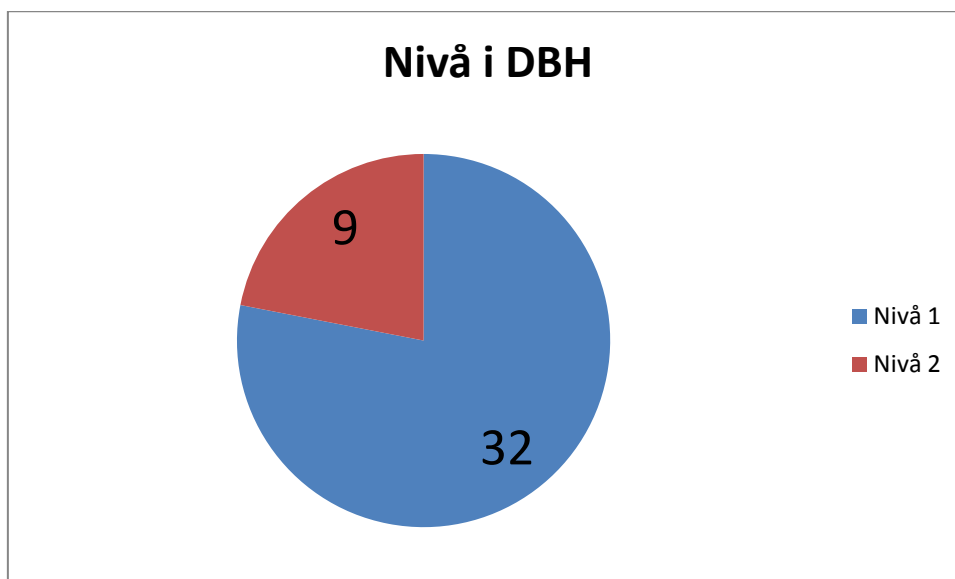
Totalt ble det innvilget støtte for 648 187 kr, noe som utgjør 43 % av midlene for 2013 (tabell 2). Det vil være noe avvik mellom innvilget (estimert) beløp og fakturert beløp, så de oppgitte tallene er circa-tall.

¹ Fordeling av midler til støtte for Open Access-publisering, 27.5.2013.

2013	Budsjettpost	Innvilget	Gjenstående	Forbruk i %
	1 500 000	648 187	851 813	43 %
Det humanistiske fakultet:	319 000	79 008	239 993	25 %
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet:	396 000	189 978	206 022	48 %
Det medisinsk-odontologiske fakultet:	309 000	233 266	75 734	75 %
Det samfunnsvitenskapelige fakultet:	219 000	0	219 000	0 %
Det juridiske fakultet:	78 000	0	78 000	0 %
Det psykologiske fakultet:	141 000	145 936	-4 936	104 %
Universitetsmuseet i Bergen:	38 000	0	38 000	0 %

Tabell 2: Oversikt over budsjettposten med innvilgede beløp for 2013. Alle tall er inkludert MVA.

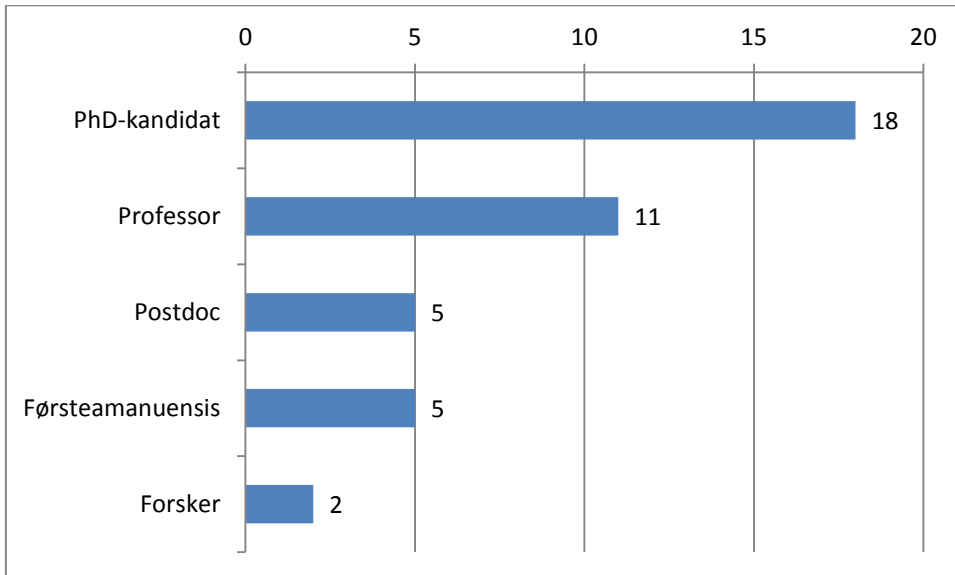
Figur 1 viser fordelingen av de innvilgede artiklene på nivå i DBH². 78 % av de innvilgede artiklene er nivå 1-artikler, mens 22 % er nivå 2-artikler. Av nivå 2-artiklene 8 av 9 artikler fra hybridtidsskrifter. Fordelingen mellom fakultetene på støttede nivå 2-artikler viser at det er to fra hver av de humanistiske, medisinsk-odontologiske og psykologiske fakultetene, og tre fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Figur 1: Fordeling av innvilgede artikler på nivå i DBH.

Fordelingen mellom stillingskategoriene viser at det var flest PhD-kandidater som fikk innvilget søknader, etterfulgt av professorer (figur 2).

² Publiseringkanaler hos DBH: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringkanaler/Forside>

Figur 2: Fordeling av innvilgede artikler på stillingskategorier.

3. Retningslinjer for tildeling

Noen av retningslinjene har blitt revidert av UB underveis. Dette enten fordi de har vært uklare, eller fordi de har vært vanskelige å administrere. Endringene har først og fremst bestått i å gi en klarere definisjon på hva Open Access er, slik at vi i større grad har kunne forsikre oss om at artiklene som mottar støtte faktisk blir tilgjengelig åpent med umiddelbar og permanent tilgang. Fremover ønsker vi å kreve, og ikke bare anbefale, bruk av en Creative Commons (CC)-lisens av utgiver. Bruk av denne typen lisenser sikrer permanent tilgang til og mulig gjenbruk av artikkelen. Det viser seg nødvendig å stille klare krav til utgiver for å forsikre at artiklene faktisk blir tilgjengelig Open Access. Med denne typen lisens beholder forfatter selv opphavsretten til publikasjonen.

Reviderte retningslinjer for 2014 er vedlagt.

4. Administrasjon og betalingsrutiner

UB har administrert budsjettposten på følgende måte:

- Retningslinjer og søknadsskjema er tilgjengelig på UBs nettsider.³ Forfatter fyller inn elektronisk søknad og denne sendes automatisk til e-post-konto som administreres av UB. UB behandler innkommende søknader, vanligvis innen 1-2 arbeidsdager. UB sjekker at søknadene oppfyller kriteriene for tildeling ifg. retningslinjene. Dette gir grunnlag for innvilgelse eller avslag.
- Det kommer i tillegg en del henvendelser utenom søknadsskjema. Dette gjelder for eksempel tilfeller der forfatter er usikker på om de oppfyller kriteriene for å motta støtte, eller der de er usikre på betalingsrutiner.
- Forfatter får tilbakemelding på e-post om søknad er godkjent eller ikke. Hvis søknaden er godkjent får forfatter følgende valg for betaling: (1) Faktura sendes fra utgiver til UiB sentralt fakturamottak, (2) Forfatter betaler med kredittkort. UB refunderer utgiftene.

³ Budsjettpost for åpen publisering ved Universitetet i Bergen: <http://www.uib.no/ub/tjenester/vitenskapelig-publisering/budsjettpost-for-aapen-publisering-ved-universitetet-i-bergen>

- Statistikk over tildelinger og utbetalinger blir ført fortløpende. UB arkiverer e-post med innvilgninger og avslag, samt søknadsskjema, i ePhorte.
- UiB utbetaler penger til utgiver eller forfatter til å dekke forfatterbetaling.
- UB følger opp registrering i CRiStin og arkivering av artikler i Bergen Open Research Archive (BORA). UB sjekker at artikkelen har angitt UiB som institusjonstilhørighet, at den faktisk er tilgjengelig Open Access, og med hvilken lisens.

Vi har opplevd noen utfordringer med betalingsrutiner og administrasjon som har ført til tilpasninger underveis. Det har i praksis vist seg vanskelig å forholde seg strengt til et system der faktura skal sendes til sentralt fakturamottak ved UiB. Det er ikke alle utgivere som tilbyr betaling via faktura. Det har også vært en del tilfelle der fakturadressen har vært til forfatter eller institutt. Sentralt fakturamottak kan da ikke betale for disse artiklene. Et annet problem med faktura er at en del utgivere tar en tilleggsavgift for denne tjenesten. Vi har derfor åpnet opp for at forfatter kan betale med eget kredittkort og få dekket utgiftene i ettertid som et alternativ til faktura.

5. Informasjon til fagmiljø

Informasjon om ordningen ligger på UB sine nettsider og på UiBs ansattssider. Vår erfaring er at denne informasjonen er vanskelig tilgjengelig. Det er derfor en fordel at denne informasjonen synliggjøres og lenkes til lokalt på fakultetenes/instituttene egne websider og via andre lokale informasjonskanaler. UB sendte i tillegg ut et informasjonsskriv om ordningen ved oppstart i begynnelsen av oktober. E-post ble sendt til fakultetspost (post@adresser). Informasjon videre til fagmiljø har i stor grad vært avhengig av at denne e-posten er blitt sendt videre. UB har også hatt tre informasjonsmøter med vitenskapelige ansatte ved medisinsk-odontologisk fakultet og psykologisk fakultet. I tillegg har UB hatt et møte med fakultetsadministrasjonen ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

I begynnelsen av 2014 vil UB sende ut et nytt informasjonsskriv om ordningen til fakultetene og Universitetsmuseet. UB vil fremover kontakte fagmiljøene ved fakultetene for å informere om ordningen.

6. Andre henvendelser og erfaringer

Vi har fått en del henvendelser som ikke blir dekket av den statistikken vi har ført fra innkommende søknader. Vi har også fått en del erfaringer underveis som har gitt grunnlag for endringer i rutiner og retningslinjer. De viktigste tilbakemeldingene og erfaringene blir oppsummert her.

Innsendte artikler som ikke er akseptert

Vi har fått flere tilbakemeldinger om at det er problematisk at budsjettposten ikke gir støtte til artikler som er sendt inn til tidsskrift, men ikke enda er akseptert for publisering. Dette gjelder for de rene Open Access-artiklene. For disse artiklene er publiseringen avhengig av at forfatteravgiften betales. Forfatter vil gjerne ønske en eller annen form for garanti for økonomisk støtte allerede når de sender inn artikkelen, ellers kan de risikere at artikkelen blir akseptert uten at de får tildelt midler fra budsjettposten. Et annet problem kan være at forfatter ikke vet om tidsskriftet oppfyller kriteriene når de sender inn artikkelen til tidsskriftet. De kan dermed risikere å få artikkelen akseptert

i et tidsskrift som ikke oppfyller retningslinjene til budsjettposten. Dette vil først bli et problem dersom budsjettposten går tom for midler underveis. UB har foreløpig ikke ønsket å innvilge søknader til artikler som ikke er akseptert. Årsaken er at vi med en slik ordning må forhåndsfordele midler for artikler som ikke har blitt akseptert enda. Det er da en mulighet for at midler blir bundet opp til artikler som aldri blir publisert, og dette kan igjen føre til at aksepterte artikler ikke mottar støtte.

Støtte til drift av Open Access-tidsskrift

Vi har fått noen henvendelser fra fagmiljø innenfor humanistiske og juridiske fag som dreier seg om støtte til å drifte Open Access-tidsskrift. Det vanlige innenfor disse fagområdene er å drive åpne tidsskrift uten en forfatterbetalings-modell. Tidsskrift blir i større grad drevet på ideell basis, med få eller ingen inntekter, og det meste av det redaksjonelle arbeidet blir tatt av fagmiljøene selv. Noen av disse tidsskriftene har en kort embargo for å kunne tjene inn penger via abonnementsinntekter eller medlemskap før artiklene frigis Open Access. Behov for økonomisk støtte til Open Access vil innenfor disse fagmiljøene ofte være til kjøp av tjenester og til administrasjon og drift av tidsskriftet, ikke til forfatterbetaling.

Argumentet for å bruke budsjettposten til også til denne typen utgifter er at det blir feil av UiB å støtte en økonomisk modell (forfatterbetaling) og ikke en annen (støtte til drift/redaksjonelt arbeid). Foreløpig har UB avslått denne typen henvendelser om støtte til Open Access-tidsskrift. Vårt argument for dette er at budsjettposten i prøveperioden bør brukes til å støtte forfatterbetalingsmodellen. En klar definisjon av bruk gir klarere kriterier for evaluering. Vi vil mene at støtte til drift av Open Access-tidsskrift eventuelt bør komme som en egen, adskilt post i et budsjett, eller at dette er noe som bør vurderes på nytt når prøveperioden er over.

UB støtter allerede drift av Open Access-tidsskrift med redaktører fra UiB gjennom tjenesten Bergen Open Access Publishing (BOAP).⁴ Dette er en tjenesteste som tilbyr støtte til teknisk drift av tidsskrift og opplæring i publiseringssystemet OJS. I tillegg tilbyr Forskningsrådet en støtteordning for åpne tidsskrift innenfor humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag.⁵ UB har derfor henvist disse henvendelsene dit.

Uklar definisjon av Open Access

Vi har opplevd flere tilfeller der hybrid-utgivere⁶ har sine egne tolkninger av hva Open Access innebærer. Vi har også flere eksempler der utgiver ikke merker sine publikasjoner som Open Access. Dette gjør det umulig for brukerne å vite om artikkelen egentlig er åpen eller ikke, og om det er mulig å egenarkivere publikasjonen. Dette selv om det på tidsskriftets nettsider står at de tilbyr Open Access med en åpen lisens. I tillegg har vi eksempler på at det som forfatter underskriver i kontrakt med utgiver og det som står på utgivers nettsider ikke stemmer overens. Dette gjør det vanskelig å sjekke på forhånd om publikasjonen vil bli tilgjengelig Open Access eller ikke. Vi har ett eksempel der utgiver tilbød «Open Access» for kun et år. Vi har også opplevd ett eksempel med tidsskrift der

⁴ Bergen Open Access Publishing: <https://boap.uib.no/>

⁵ Publiseringstøtteordning for Open Access:

http://www.forskningsradet.no/no/Nyheter/Publiseringstotteordning_klar_for_Open_Access/1253954632165

⁶ Hybridpublisering innebærer at enkeltartikler i tradisjonelle tidsskrifter frikjøpes Open Access.

forfatter må betale forfatteravgift for at artikkelen kan gjøres tilgjengelig i institusjonelt arkiv, men der artikkelen ikke blir gjort tilgjengelig Open Access på utgivers nettsider. I prinsippet blir dette å betale for å egenarkivere. Disse erfaringene har ført til at vi har tilpasset de nåværende retningslinjene med en klarer definisjon av Open Access. Fremover ønsker vi også å stille klarere krav til utgiveres Open Access-politikk i våre retningslinjer.

Monografipublisering

Vi har fått en formell henvendelse om monografipublisering Open Access. Denne ble ikke godkjent fordi det gjaldt en publikasjon tilbake i tid. I tillegg har vi fått en uformell henvendelse om aktuell fremtidig åpen publisering av bok. Begge disse henvendelsene er fra humaniora-fagmiljø. Vi forventer at denne typen henvendelser vil øke. Ut fra det vi har sett så langt vil frikjøp av en bok Open Access ligge på cirka 100 000 norske kroner.

7. Budsjett 2014

I budsjetttrammen for 2014 har UB fått tildelt 1, 8 millioner kroner i posten andre øremerkede budsjettmidler. Det er ikke enda avgjort hvordan disse midlene skal fordeles.

8. Vedlegg: Retningslinjer for tildeling, revidert versjon 2014

Hovedprinsippene er at publikasjonen blir publisert Open Access umiddelbart (uten opphold/embargo) og med permanent åpen tilgang. Open Access innebærer at vitenskapelige publikasjoner gjøres åpent, umiddelbart og permanent tilgjengelig på internett. Forfatter eller opphavsmann beholder opphavsretten til publikasjonen, men gir brukere tillatelse til å lese, laste ned, kopiere, distribuere, skrive ut, søke i eller lenke til fullteksten uten å forlange vederlag.

Publikasjonen må være godkjent på nivå 1 eller 2 i Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Det er kun korresponderende forfatter av publikasjonen med ansatt-, ph.d.- eller masterstudenttilhørighet til UiB som kan søke om midler fra budsjettposten.

Søknader blir innvilget på grunnlag av følgende retningslinjer:

1. Det gis støtte til forfatterbetaling i Open Access-tidsskrifter og tradisjonelle tidsskrifter som tilbyr hybrid Open Access. Tidsskrift må være registret i Directory of Open Access Journals (DOAJ), eller dokumentert innmeldt, for å defineres som et Open Access-tidsskrift. Hybridpublisering innebærer at enkeltartikler i tradisjonelle tidsskrifter frikjøpes Open Access.
2. Tidsskriftet må ha klare retningslinjer for Open Access og pris på forfatterbetaling, og disse opplysningene må være tilgjengelig på utgivers nettsider.
3. Publikasjonen skal være tilgjengelig Open Access på utgivers nettsider fra publiseringstidspunktet. Publikasjonen skal merkes med korrekt lisensbetingelser og rettighetsinformasjon, med en klar merking av at artikkelen er tilgjengelig Open Access. Artikkelen må kunne egenarkiveres i UiBs åpne forskningsarkiv Bergen Open Research Archive (BORA).
4. Støtten er i utgangspunktet ment til dekning av forfatterbetaling av vitenskapelige artikler. Det kan også søkes om støtte til betaling av forfatteravgift av annet vitenskapelig materiale, som for eksempel bøker, der det finnes gode, kvalitetssikrede løsninger for dette.

5. Publikasjonen må være godkjent på nivå 1 eller 2 i Database for statistikk om høyere utdanning (DBH), eller dokumentert innmeldt. Publikasjonen må være fagfellevurdert.
6. Det gis kun støtte til dekning av forfatterbetaling (APC -Article Processing Charges) til publikasjoner som er akseptert for publisering. Det gis ikke støtte til artikler som er sendt inn, men ikke akseptert, eller til artikler som allerede er publisert. Det gis ikke støtte til andre utgifter ved publisering (fargetrykk, illustrasjoner, stort omfang og lignende). Hele forfatteravgiften dekkes.
7. Korresponderende forfatter av den gitte publikasjonen må være tilknyttet UiB som ansatt, ph.d.-kandidat eller masterstudent, og UiB må krediteres på publikasjonen i angivelse av forfatterens institusjonstilhørighet. Det stilles ikke krav til stillingsomfang. Masterstudenter må legge ved en skriftlig bekreftelse fra veileder/prosjektleder ved UiB.
8. Det er et krav at våre betalingsrutiner følges. Utgiver må bruke fakturaadresse oppgitt i innvilgelsesbrevet til forfatter fra UB. Alternativt kan forfatter betaler med eget kredittkort og får refundert utgifter i ettertid. Forfatter har ansvar for at forfatterbetalingen for artikler publisert av BioMed Central (BMC) gis en 15 % reduksjon i pris i henhold til UiBs medlemskapsavtale hos denne utgiveren.
9. Det gis støtte til forfatterbetaling uavhengig av ekstern finansiering. Det anbefales imidlertid at eksternt finansierte prosjekter dekker utgiftene til forfatterbetaling der dette er mulig. Dette er noe som bør innarbeides i prosjektsøknaden.
10. Publikasjonen må tilgjengeliggjøres med en åpen lisens fra Creative Commons. En slik lisens sikrer permanent åpen tilgang og utvidet bruk av publikasjonen. Forfatter beholder opphavsretten til publikasjonen.
11. Publikasjonen registreres, og den publiserte versjonen av artikkelen lastes opp, i forskningsdokumentasjonssystemet CRISTin. Ved opplastning vil artikkelen bli automatisk overført til UiBs åpne forskningsarkiv, Bergen Open Research Archive (BORA). BMC-artikler trenger ikke å bli opplastet fordi de overføres direkte til BORA av utgiver. Forfatter som ikke har tilgang til CRISTin må sende den publiserte versjonen av artikkelen til bora@uib.no for egenarkivering.
12. UB kan i velbegrunnede enkelttilfeller innvilge støtte selv om ikke alle krav er oppfylt.
13. Retningslinjene kan endres uten varsel, men uten tilbakevirkende kraft for søknader som allerede er behandlet.